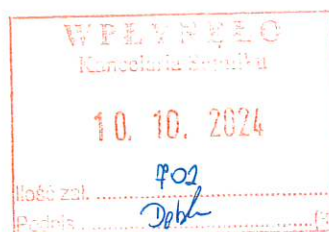

Wicemarszałek Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
Zbigniew Ostrowski

Toruń, 9.10.2024 r.

Dot. KS-II-S.0003.28.2024

Pan
Jarosław Wenderlich
Radny Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Szanowny Panie Radny,

w odpowiedzi na Pana interpelację z dnia 2 października br. w sprawie zabytkowej chaty mennonickiej w Chrystkowie, uprzejmie informuję:

Dom podcieniowy w Chrystkowie wraz z zagrodą od 1995 r. stanowi własność Skarbu Państwa. Początkowo podlegał Wojewodzie Kujawsko-Pomorskiemu, a obecnie jest organem prowadzonym przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Przez cały ten okres zarządzany jest przez Dyрекcję Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą (ZPKnDW; w latach wcześniejszych pod innymi nazwami). Utrzymanie i prace konserwatorskie budynku, jak i całej zagrody, finansowane są ze środków własnych ZPKnDW oraz pozyskiwanych w miarę możliwości środków zewnętrznych.

W ramach tych działań od 1995 r. wykonano między innymi:

- przywrócenie przedwojennego układu pomieszczeń;
- wymianę poszycia dachowego;
- konserwację i zabezpieczenie elementów drewnianych budynku;
- liczne badania naukowe, w tym datowanie, pozwalające precyzyjnie określić datę powstania domu;
- zgromadzenie licznych przedmiotów i sprzętów użytkowych, stanowiących obecnie wyposażenie i wystawę Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego znajdującego się w budynku.

W związku z postulatami wskazanymi przez Społeczników, dotyczącymi obecnego stanu zabytku, a także z możliwością przeprowadzenia remontów, poniżej przedstawiam zakres działań, jakie należałoby spełnić (projektu prac konserwatorskich i budowlanych), uzależniony od szeregu różnych warunków, np. zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, otrzymania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych itp.:

- 1) Ogrzewanie systematyczne mennonickiej chaty – realizacja tego zadania wymagałaby znaczących zmian konstrukcyjnych budynku i poniesienia bardzo dużych nakładów finansowych na realizację i utrzymanie. Jednocześnie ze względu na wpis do rejestru zabytków mogłaby okazać się zupełnie niemożliwa w przypadku sprzeciwu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zmiana warunków topoklimatycznych panujących w budynku wymagałaby przeprowadzenia w pierwszej kolejności analizy wpływu na jego substancję zabytkową. Obecnie na czas odbywania się różnego rodzaju wydarzeń w Ośrodku Dydaktyczno-Muzealnym w Chrystkowie budynek ogrzewany jest doraźnie za pomocą historycznego układu grzewczego – piecy kaflowych. W ten sposób uzyskiwana jest odpowiednia temperatura przy jednoczesnym wytworzeniu niepowtarzalnego klimatu i cenionego przez gości doświadczenia autentyczności;
- 2) Oświetlenie chaty i terenu zagrody – jedną z głównych funkcji Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą jest ochrona przyrody i środowiska. Od wielu lat dyskutowany jest problem zanieczyszczenia środowiska światłem. Powstały również liczne opracowania naukowe wskazujące na negatywne skutki tego zanieczyszczenia dla ludzi oraz innych organizmów. Dlatego też w opinii Dyrekcji Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą należy ograniczać emisję niepotrzebnego światła. Budynek obecnie posiada dwie lampy we frontowej części, które oświetlają jego wejście całą dobę. Montaż dodatkowych źródeł światła mógłby negatywnie wpłynąć na dzikie zwierzęta bytujące na terenie zagrody (między innymi liczne gatunki ptaków i ssaków,

w tym nietoperzy). Pogorszyłyby to też dobrostan zwierząt gospodarczych przebywających w zagrodzie;

- 3) Wykonanie posadzki z kamienia pod podcieniem – ze względów konserwatorskich w bezpośrednim sąsiedztwie budynku dopuszczalne są wyłącznie nawierzchnie historyczne – bruk kamienny lub klepisko. Pod podcieniem znajduje się obecnie bruk kamienny, który wymaga napraw. Planowane jest jego doraźne uzupełnianie i wykonanie pełnej naprawy po uzyskaniu środków finansowych na ten cel;
- 4) Remont dachu – strzecha na budynku zostanie wymieniona na nową do końca 2024 r.;
- 5) Impregnacja i konserwacja całości drewnianej konstrukcji chaty – Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą posiada projekt prac konserwatorskich i budowlanych przy budynku oraz pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na jego realizację. Jednym z elementów tego działania jest wspomniana wyżej wymiana strzechy. Pozostałe elementy będą realizowane po uzyskaniu odpowiednich środków finansowych;
- 6) Wymiana podłogi na piętrze chaty – podłoga poddasza jest w znaczącej większości oryginalna i pochodzi z 1791 r. Wymiana historycznych elementów, będących w dobrym stanie zachowania, jest niedopuszczalna z punktu widzenia konserwatorskiego. Wymianie podlegać mogą wyłącznie wtórne elementy będące efektem doraźnych prac naprawczych. Ich usunięcie i zastąpienie jest elementem opisanego wyżej projektu prac konserwatorskich i budowlanych;
- 7) Uzupełnienie prześwitów między belkami – ze względu na wartość kulturową i historyczną uzupełnienie może zostać wykonane tylko tradycyjnymi metodami (pakuły konopne, glina itd.). Jest to element opisanego wyżej projektu prac konserwatorskich i budowlanych;
- 8) Ogrodzenie całości zagrody wraz z bramą wjazdową lub barierą – obecnie ograniczony dostęp jest wyłącznie do budynków w obrębie zagrody (dom podcieniowy, budynek edukacyjny, suszarnia owoców, budynek gospodarczy).

Pozostała część zagrody (pastwiska zwierząt gospodarczych, mała infrastruktura, kolekcja dawnych odmian drzew owocowych) pozostaje otwarta. W opinii Dyrekcji Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą jest to stan właściwy. Cenne wyposażenie pozostaje zabezpieczone w zamkniętych budynkach, natomiast społeczność lokalna, jak i turyści z dalszych stron, mogą korzystać z terenu w celach rekreacyjnych o dowolnej porze. Dotychczas nie notowano na terenie zagrody żadnych niepokojących wydarzeń (wandalizmów, śmiecenia itd.). Jednocześnie zaznaczyć należy, że przez teren zagrody przebiega przejazd, z którego korzystają użytkownicy sąsiadującego z zagrodą domu (Chrystkowo 22) oraz rolnicy uprawiający pola w sąsiedztwie. Zamknięcie terenu zagrody wymusiłoby na tych osobach użytkowanie innych dojazdów. Szczególnie istotne jest to w kwestii wspomnianego domu mieszkalnego, ponieważ jedyny faktycznie istniejący dojazd do niego prowadzi przez teren zagrody. Ogrodzenie spowodowałoby, że przejazd ten byłby niedrożny;

- 9) Wykonanie utwardzonej drogi wewnętrznej na terenie zagrody – jedyne pojazdy uprawnione do przemieszczania się w obrębie zagrody to samochody i maszyny rolnicze Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą. Ze względu na tak nieznaczny ruch oraz wartości kulturowe dopuszczalne jest wyłącznie utwardzenie drogi w postaci wykonania bruku lub wysypania naturalnym kruszywem. Mogłoby to jednak spowodować zwiększenie nieautoryzowanego ruchu. Jak wyżej wspomniano, z drogi korzystają również przedstawiciele społeczności lokalnych. Dyrekcja Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą pozostaje otwarta na ich propozycje współfinansowania utwardzenia drogi, jeśli jej obecny stan jest dla nich utrudnieniem;
- 10) Zapewnienie etatu stróża – na terenie zagrody nie notowano do tej pory zachowań i zdarzeń uzasadniających zatrudnienie ochrony. Pracownicy Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą pełnią dyżury weekendowe w obrębie zagrody w okresie wiosenno-letnim, kiedy występuje największy ruch turystyczny. Rozważyć natomiast byłoby można utworzenie

specjalistycznego etatu (kustosza), którego zakresem obowiązków byłoby zarówno oprowadzanie zwiedzających po terenie zagrody, jak i wykonywanie drobnych prac gospodarczych. Osoba zatrudniona na etacie kustosza powinna posiadać odpowiednie przygotowanie merytoryczne i umiejętności techniczne.;

- 11) Zapewnienie osoby/osób oprowadzających w strojach mennonickich – pracownicy Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą oprowadzający po terenie zagrody poza tą funkcją wykonują również liczne prace gospodarcze i utrzymaniowe w obrębie Zespołu. Ponadto oprowadzanie odbywa się zarówno w budynkach jak i na zewnątrz. Ubiór służbowy pracownika parku krajobrazowego określa odpowiednie rozporządzenie Ministra Środowiska;
- 12) Zapewnienie cichej muzyki w tle podczas zwiedzania – informacje zwrotne zbierane w trakcie oprowadzania po budynku wskazują, że jedną z cech szczególnie cenionych przez zwiedzających jest „autentyczność” doświadczenia. Temperatura, zapach, wilgotność i dźwięki budynku są prawdziwe, wynikają z jego historii i technologii w jakiej został zbudowany. Ponadto rozmieszczenie systemu głośników wymagałoby kolejnych ingerencji w substancje zabytkową domu podcieniowego, a montaż dodatkowych kabli w miejscu tak licznie użytkowanym przez dzikie zwierzęta znacząco zwiększa ryzyko awarii, a nawet pożaru;
- 13) Powrót do wieczorów mennonickich i weekendu z mennonitami (...) – Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą na bieżąco realizuje tę ideę. Za pośrednictwem dr. Michała Targowskiego z UMK nawiązano kontakt z mennonitami ze Stanów Zjednoczonych, będącymi potomkami mieszkańców wsi mennonickiej Przechówko koło Świecia. W trakcie wizyty w Polsce w 2023 r. przedstawiciel tej społeczności (Rodney D. Ratzlaff) odbył spotkanie z dyrektorem Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą. W 2024 r. zorganizowano tygodniowy pobyt przedstawicieli amerykańskich mennonitów w Polsce, którego elementami były między innymi koncert muzyki mennonickiej w Chełmnie i „Sobota z Mennonitami” w Chrystkowie. Od jesieni

2023 r. do dziś Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą prowadzi również uprawę mennonickiej odmiany pszenicy Red Turkey, którą otrzymał od mennonickich partnerów z Holandii. Dobra współpraca zarówno z amerykańskimi, jak i holenderskimi mennonitami rokuje na dalsze organizowanie wydarzeń takich jak wcześniej opisane;

- 14) Udział podmiotów gospodarczych (w tym powiązanych z Panem Piotrem Lenartem) w organizowanych przez Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą wydarzeniach związanych z upamiętnieniem i promocją kultury osadników ołędzskich jest oczywiście możliwy. Zarówno w stopniu ograniczonym (wymienienie jako sponsora na materiałach promocyjnych), jak i większym, na prawach współorganizatora (w przypadku znacznego współfinansowania). Dyrekcja Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą jest otwarta na propozycje podmiotów gospodarczych;
- 15) Potencjał turystyczny zagrody w Chrystkowie jest na bieżąco wykorzystywany, a stale rosnąca liczba zwiedzających jest tego potwierdzeniem.

Jak wspomniano w interpelacji, tylko część budynku gospodarczego znajduje się w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą, co wyklucza możliwość podejmowania i realizacji projektów dotyczących jego całej powierzchni. Jednocześnie w jego obrębie znajduje się zabytkowa infrastruktura stanowiąca przykład przystosowania lokalnych społeczności do powodzi. Zmiana sposobu użytkowania budynku doprowadzić mogłaby do bezpowrotnej utraty jego wartości historycznych i kulturowych.

W 2024 r. zrealizowany zostanie remont dachu budynku podcieniowego w Chrystkowie. Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą posiada gotowość techniczną (projekt i niezbędne pozwolenia) do kompleksowego remontu całego budynku. Jednocześnie wszystkie prace muszą być wykonywane zgodnie ze sztuką konserwatorską i z maksymalnym poszanowaniem substancji zabytkowej budynku, a także zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

W załączeniu pozwalam sobie przekazać informację dotyczącą pozyskiwania środków na prace konserwatorskie chaty mennonickiej w Chrystkowie od 2019 r., a także plakat – zaproszenie na spotkanie z Mennonitami z USA oraz z Niderlandów, które odbyło się 8 czerwca 2024 r.

Z poważaniem

Załączniki:

- 1) Informacje dot. pozyskiwanych środków na prace konserwatorskie chaty mennonickiej w Chrystkowie;
- 2) Plakat – zaproszenie na spotkanie z Mennonitami z USA i Niderlandów.

Próby pozyskania środków na prace konserwatorskie chaty w Chrystkowie

2019 r.

Wniosek złożony do Gminy Świecie na udzielenie w 2020 r. dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, zwane dalej „pracami”, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na kwotę 50.000,00 zł (25.000,00 zł dotacji)

Zakres prac, które miały być objęte dotacją:

- naprawa poszycia dachu,
- naprawa bruku kamiennego pod podcieniem,
- całkowita likwidacja napowietrznej linii energetycznej NN (4 słupy),
- scalenie kolorystyczne filarów.

Wynik: dotacji nie przyznano.

2021 r.

Wniosek złożony do Gminy Świecie na udzielenie w 2022 r. dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, zwane dalej „pracami”, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na kwotę 110.000,00 zł (55.000,00 zł dotacji)

Zakres prac, które miały być objęte dotacją:

- naprawa poszycia dachu,
- wymiana bruku kamiennego pod podcieniem (ok. 35-40 m²),
- całkowita likwidacja napowietrznej linii energetycznej nn (4 słupy),
- scalenie kolorystyczne pięciu filarów,
- oczyszczenie ścian w dużej izbie.

Wynik: dotacji nie przyznano.

2022 r.

1) Konkursu Nasz Zabytek organizowany przez Fundację „Most the Most”

Złożono 14.01.22 r. wniosek na kwotę: **1.072.294,00 zł** (zał. 1).

Wynik: wniosek przeszedł do ścisłego finału, ale nie wygrał.

2) Wniosek złożony do Gminy Świecie na udzielenie w 2023 r. dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, zwane dalej „pracami”, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na kwotę 150.000,00 zł (75.000,00 zł dotacji)

Zakres prac, które miały być objęte dotacją:

- naprawa poszycia dachowego,
- wymiana bruku kamiennego pod podcieniem (ok. 35-40 m²),
- całkowita likwidacja napowietrznej linii energetycznej NN (3 słupy),
- scalenie kolorystyczne pięciu filarów,
- oczyszczenie ścian w dużej izbie.

Wynik: dotacji nie przyznano.

2023 r.

1) Konkursu Nasz Zabytek organizowany przez Fundację „Most the Most”

Przygotowano wniosek na kwotę **1.018.091,00 zł** (zał. 2).

Wynik: zbyt krótki termin na uzyskanie akceptacji i złożenie dokumentacji - nie złożono wniosku.

2) Dotacja w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków

Wniosek złożony za pośrednictwem Starostwa Powiatowego w Świeciu na kwotę **1.884.754,00 PLN** (zał. 3).

Wynik: dotacji nie otrzymano.

3) Wniosek złożony do Gminy Świecie na udzielenie w 2024 r. dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, zwane dalej „pracami”, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na kwotę 150.000,00 zł (75.000,00 zł dotacji).

Zakres prac, które miały być objęte dotacją:

- naprawa poszycia dachowego,
- wymiana bruku kamiennego pod podcieniem (ok. 35-40 m²),
- całkowita likwidacja napowietrznej linii energetycznej NN (3 słupy),
- scalenie kolorystyczne pięciu filarów,
- oczyszczenie ścian w dużej izbie.

Wynik: dotacji nie otrzymano.

2024 r.

1) Aplikowanie do Programu Regionalnego Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 (FEoKP 2021-2027) w ramach działania 2.15 Zwiększenie potencjału przyrodniczego w regionie w ramach projektu „Zwiększenie potencjału przyrodniczego regionu poprzez działania bezpośrednio związane z ochroną siedlisk i gatunków na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą” na kwotę ok 1.930.000,00 zł

Zakres prac, które miały być objęte projektem:

- demontaż elementów wyposażenia,
- demontaż i rekonstrukcja ścian,
- rekonstrukcja fundamentów i podwalin,
- konserwacja ścian,
- konserwacja więźby dachowej,
- wymiana poszycia dachu,
- rekonstrukcja podłóg i stropów,
- konserwacja i montaż elementów wyposażenia,
- prowadzenie nadzoru budowlanego i konserwatorskiego.

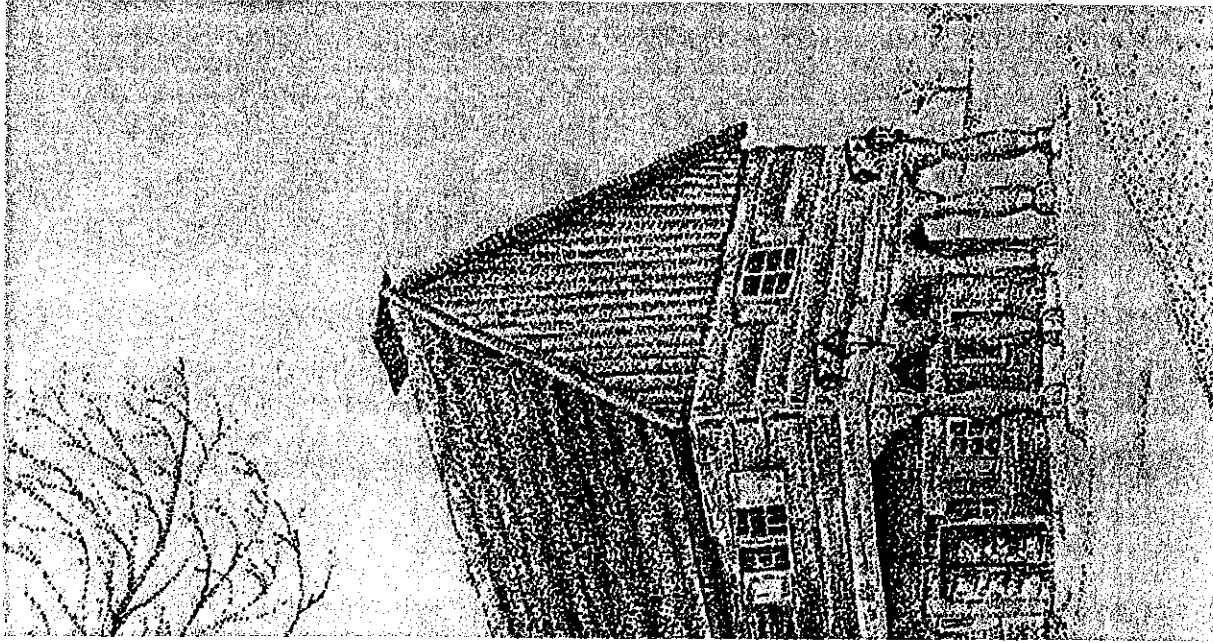
Wynik: wniosku ostatecznie nie złożono ponieważ remont nie byłby kosztem kwalifikowalnym.

2) Złożono wniosek do Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego o wprowadzenie nowego zadania budżetowego pn. „Prace konserwatorskie, restauratorski i roboty budowlane w chacie pomenonickiej w Chrystkowie” na kwotę 195.000,00 zł

Zakres prac, które miały być objęte dotacją:

- naprawa poszycia dachowego,
- naprawa komina.

Wynik: wniosek został rozpatrzony pozytywnie.

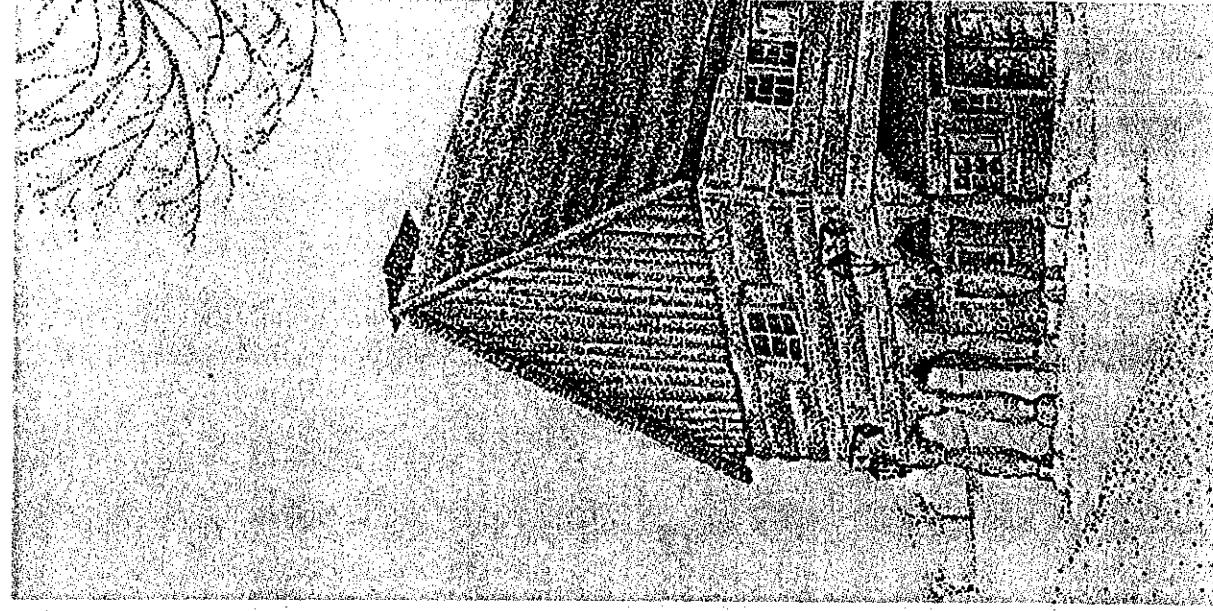
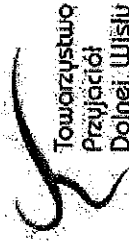

SOBOTA Z MENNONITAMI

8.06.2024
godz. 11.00-15.00

Zagroda ołederska
w Chrystkowie

Zapraszają:

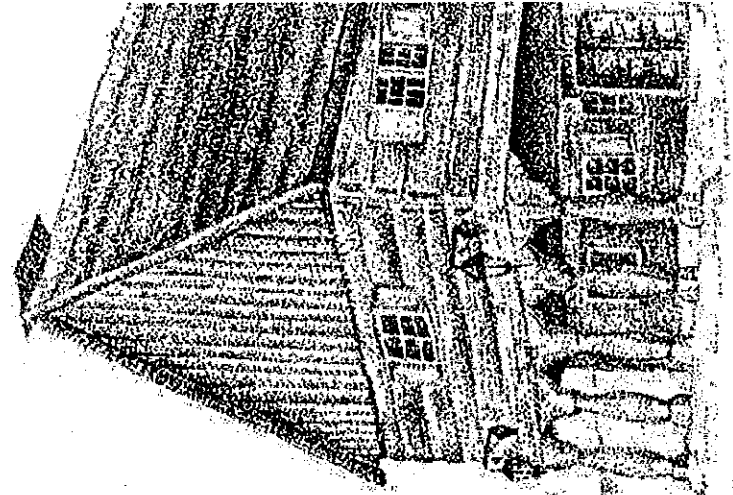
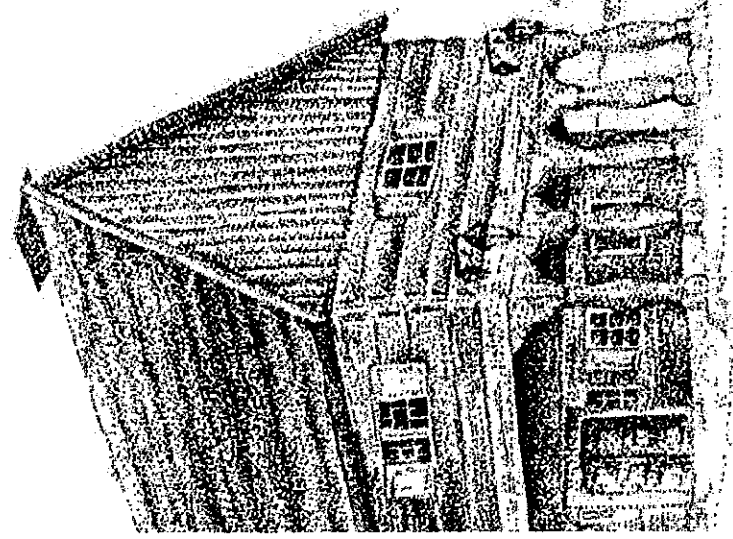
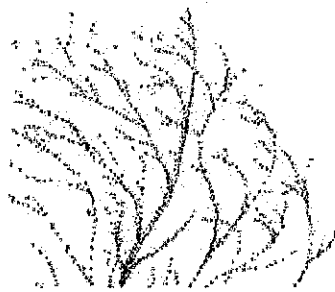
W programie:

Spotkanie z mennonitami
z USA i Niderlandów

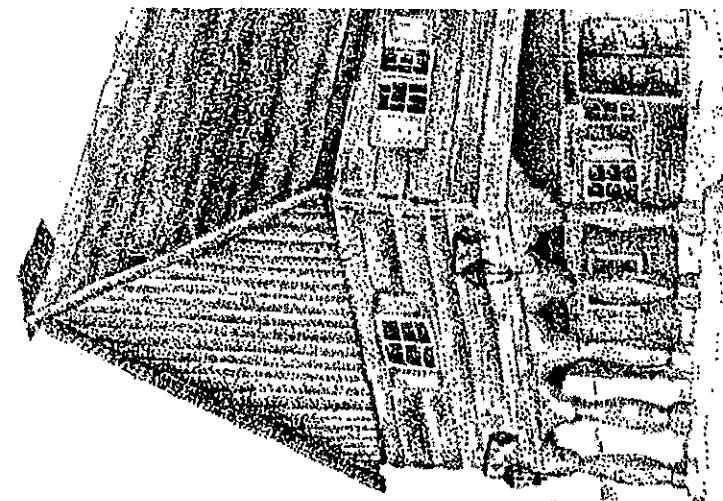
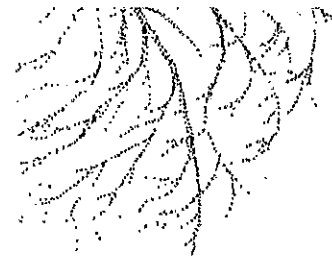
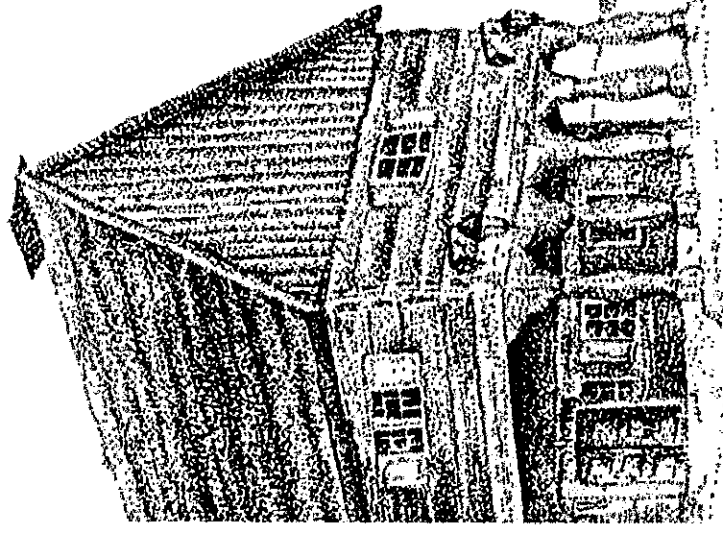
Opowieści o kuchni
amerykańskich i europejskich
mennonitów

Prezentacja uprawy pszenicy
Turkey Red

Degustacja mennonickich
i olęderskich specjałów

W programie:
spotkanie z mennonitami
z USA i Kanady
opowieści o mennonitach
z okolic Świecia
relacja z prac na cmentarzu
w Przechówku
degustacja mennonickich
i olęderskich specjałów

POPOŁUDNIE Z MENNONITAMI

SOBOTA 2.09.2023
godz. 16.00-18.30

Zagroda ołęderska
w Chrystkowie

Zapraszają:

